

dinja, u l-Istorja ta' Malta hi mera ċar ta' l-Istorja tad-dinja: meta l-Ewropa kienet hienja Malta kienet hienja wkoll, u meta kienet imnikkta Malta tnikket magħha.

Maġa li tolqtok ukoll f'dawn il-poeziji hi li waħda hi *soggettiva* jġifieri taħdem aktarx il-fantasija biss u l-oħra *oggettiva*, jġifieri, il-poeta meġġun mill-fantasija jibni l-poezija fuq il-ħajja kif jaraha quddiemu. Maġa li tistenniha. Iz-Zanella jfisser hwejjeġ li qatt għajnejn ma raw w anqas widnejn ma semgħu. Dun Karm iġibilna quddiem għajnejna hajjet il-Bniedem. Għaldaqshekk naraw fihom żewġ kwalitajiet ta' kwadri. Il-waħda ta' dawġ mibnija fuq il-fantasija biss, bħal ma ngħidu aħna din :

Sui tumoli, il piede,
Ne' cieli, lo sguardo,
All'ombra procede
Di santo stendardo.

li kulħadd ipittru f'moħħu kif jidhirlu hu; u l-oħra ta' dawġ il-kwadri mibnija aktar fuq il-ħajja milli fuq il-fantasija :

Qatt rajt lil xi xbejba
Mixhuta f'riglejha
B'idejha f'ħogorha,
B'għajnejha f'għajnejha,

Tixroblu minn fomm
Il-mewġa tal-kliem
Mimlija bil-ħegġa,
Mogħnija bis-sliem ?

Kwadru bħal dan kulħadd għandu jġibu quddiem għajnejh xorta waħda għax meħud mill-ħajja, li fih inħossu xi haġa tagħna, xi haġa li wkoll aħna meta konna żgħar għamilna. Barra dan fil-ħajja Maltija fir-rhula kwadru bħal dan tilmhu tista' tghid kull fil-għaxija fuq l-egħtiebi tad-djar u ma' genb il-kwiener fix-xitwa : xi xih jew xiha, mdawwar biż-żgħażaġħ iharrfilhom xi ħrafa minn tiegħu.

Tista' tghid li l-metru ta' dawn iż-żewġ poeziji min-barra f'xi rqaqat żgħar huwa l-istess. L-Istrofa taz-Zanella hi ta' seba' versi ta' sitt sillabi l-wieħed b'rima *ab, ab, ċ, dd*. L-Istrofa ta' Dun Karm hi magħmula minn erba' versi ta' sitt sillabi l-wieħed bit-tieni w bir-raba' b'sillaba nieqsa bir-rima *ab, ċb*. Għalkemm hemm din id-divrenzja bejn dawn l-istrofi, fihom insibu l-istess ton :

Ta' l-Ajkla li ħakmet
Id-dinja żmien twil
Kien għadu ma nkiser
Il-ġewnaħ qalil,

Meta inti fis-šana
Ta' magmar inkwejt,
U s-sahra ħasbitlek
Għall-ftila u għaž-žejt.

Tu, prima che desta
all'aure feconde,
Italia la testa
levasse dall'onde,
tu, suora dei polipi,
de' rosei coralli
pasevi le valli.

Issa li rajna fil-qosor f'hiex għandhom x'jaqsmu bejniet-hom dawn iż-żewġ poeziji kbar u għolja, iktar nistgħu nwieġbu għat-tiffir fieragħ li Dr. E. Rossi xehet fuq din il-poezija ta' Dun Karm: "*Il ritmo di questa poesia "Il-Musbieħ tal-Mużew" nel testo Maltese ricorda l'oda "Sopra una Conchiglia fossile" dello Zanella ed anche l'intonazione ed il pensiero sono identici.*" Il-metru jaqbel u ma jaqbelx; iżda billi poeta jħaddem metru jixbah lil ta' l-ieħor b'daqshekk ma jnaqqasx mill-originalità tiegħu. Għal dak li hu ħsieb m'humieħ haġa waħda: iktar kien ikun aħjar li kieku Dr. Ettore Rossi qal: "*l'una poesia è il complemento dell'altra.*"

KARMENU SANT

XEWQA FIL-MILJA TA' ĦAJTI

Irrid jien naf fejn hawn fid-dinja tagħna
Xi ħadd li ma garrabx f'waqtiet moħqrija:
Nuqqas ta' haqq, minn min b'idejha setgħana
Jew jgħum fil-ġid, ma jridx li jaf b'mogħdrija!

Sibuli ruh li m'hix f'waqtiet xebgħana
Minn din il-ħajja fuq din l-art mifnija:
B'nuqqas ta' ġieħ, b'twegħir bejn ġnus felhana
Li reġgħu seħtu l-art b'nirien u dmija.

Nixtieq li hemm xi art imqar imbegħida,
Fejn jgħixu biss bnedmin għall-ħaqq magħrufa,
Li jafu kif ma jkunu qatt għedewwa :

Xi art b'nies ħielsa u gwejda bħal ħarufa
Li jħobbu s-sewwa u jishu lill-mibegħida:
Nixtieq li ngħix f'xi mkien għall-ħaqq u s-sewwa !

Villa Lija

M. AGIUS